

УДК 336.11:334.72

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Соболева Г.Г.

Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

Дослідженні теоретичні питання управління фінансами підприємства. Фінансовий менеджмент є головною складовою частиною загальної системи управління діяльністю підприємства. Спрямований на регулювання фінансових потоків між суб'єктами господарювання в процесі руху фінансових ресурсів. Метою є підвищення прибутковості та мінімізації ризику неплатоспроможності. Тому питання розробки прогнозів та аналізу фінансового стану підприємства, визначення пріоритетних напрямків фінансової політики зумовлюють актуальність даної наукової роботи.

Ключові слова: фінанси підприємств, фінансовий менеджмент, управління підприємств, підприємницька діяльність, конкуренція, управління фінансами.

Постановка проблеми. Функціонування підприємств та їх позиції на ринку визначаються особливостями їх виробничо-господарської діяльності, специфікою організаційно-правових форм, а також і можливостями забезпечення та використання конкурентних переваг. Завданнями розробки та реалізації ефективної системи управління фінансами підприємства є досягнення стратегічних та тактичних цілей його діяльності на основі використання ринкових механізмів залучення фінансових ресурсів, оптимізації структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості, максимізації прибутку та підвищення ринкової вартості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти проблеми управління фінансами підприємств досліджуються в працях вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців: Бердар М.М., Бланк І.О., Бутинець Ф.Ф., Гуляєва Н.М., Зятковський І.В., Коваленко Л.О., Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д., Калач Н.Ю. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ефективність підприємницької діяльності залежить, насамперед від її планування та оцінювання. Будь-який підприємницький захід, пов'язаний з витратами і зорієнтований на прибуток, потребує розрахунків і оцінки. Оцінка підприємницької діяльності складається з оцінювання її складових, таких як: витрати виробництва і прибуток, фінанси, податки, ринок як об'єкт маркетингу, кредити тощо.

Формування цілей статті. Ефективність діяльності сучасного підприємства значною мірою залежить від рівня його адаптованості до умов

ринкової конкуренції, що обумовлює необхідність запровадження відповідної системи управління фінансами, що відповідає ринковим вимогам.

Виклад основного матеріалу. Успішна діяльність підприємства не можлива без розумного управління фінансовими ресурсами, для досягнення яких необхідно раціональне управління фінансовими ресурсами:

- виживання фірми в умовах конкурентної боротьби;
- запобігання банкрутства і великих фінансових невдач;
- лідерство в боротьбі з конкурентами;
- максимізація ринкової вартості фірми;
- прийнятні темпи росту економічного потенціалу фірми;
- ріст обсягів виробництва і реалізації;
- максимізація прибутку і мінімізація витрат;
- забезпечення рентабельної діяльності та інше.

Управління фінансами – це сукупність прийомів, методів і засобів, що використовуються для підвищення прибутковості підприємства і мінімізації ризику неплатоспроможності.

Таким чином, основною метою управління фінансами або фінансового менеджменту є одержання максимальної вигоди від функціонування підприємства в інтересах його власників.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

- постійно підтримувати поточну платоспроможність (ліквідність) підприємства, тобто своєчасно виконувати поточні зобов'язання за рахунком оборотних активів;

– прагнути зростання рентабельності власного капіталу, тобто збільшувати прибуток на кожну грошову одиницю вкладених засновниками коштів;

– підтримувати платоспроможність в довгостроковому періоді, тобто виконувати зобов'язання перед інвесторами та кредиторами, які мають довгострокові вкладення в підприємства;

– забезпечувати фінансовими ресурсами процеси розширеного відтворення.

Дуже важливим у процесі управління фінансами підприємств є визначення такої потреби в оборотних коштах, яка забезпечувала б мінімально необхідні розміри виробничих запасів, незавершеного виробництва, залишків готової продукції для виконання виробничої програми. Брак оборотних коштів у окремих підприємств виникає саме через те, що надходження та використання грошей не збігаються в часі і здійснюються в різних обсягах. Унаслідок цього в одних підприємств на певний момент з'являються тимчасово вільні кошти, а в інших – виникає тимчасова потреба в них. Ця суперечність процесу відтворення вирішується комерційними банками через кредитування підприємств. За тимчасового дефіциту власних оборотних коштів підприємство звертається в банк з метою одержання кредитів.

Управління фінансами виключає також сферу фінансового забезпечення капітальних вкладень на технічне переобладнання, реконструкцію та розширення підприємств. У цьому разі фінансисти мусять точно визначити: власні джерела фінансування капітальних вкладень, передовсім амортизаційні відрахування та чистий прибуток; залучені кошти, які можуть надійти від емісії цінних паперів; можливості одержання довгострокових кредитів.

Безпосереднім завданням управління фінансами підприємств є забезпечення формування та правильного розподілу виручки від реалізації продукції для відновлення оборотних коштів, формування амортизаційного фонду, валового та чистого доходу. Кожне підприємство прагне забезпечити ліквідність оборотних активів для своєчасного погашення короткострокової кредиторської заборгованості. Тому своєчасне та повне надходження виручки від реалізації продукції постійно контролюється фінансовими менеджерами.

Управління фінансами підприємств включає також сферу формування, розподілу та використання прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства. Розподіл прибутку є однією з форм реалізації економічних інтересів учасників процесу відтворення. Так, у результаті фінансово-господарської діяльності підприємств держава одержує свою частку у вигляді податків, підприємство – у вигляді чистого прибутку, а працівники – від розподілу і використання частини прибутку.

Організація фінансів підприємства відображає галузеві особливості, специфіку виробництва, рівень його технічного забезпечення і рівень технологічних процесів, склад і структуру виробничих витрат, вплив природно-кліматичних факторів на виробництво.

Особливе місце в управлінні підприємством посідає фінансова діяльність.

Фінансова діяльність – це система використання різних форм і методів фінансового за-

безпечення підприємств і досягнення ними поставлених цілей, тобто це практична фінансова робота, що забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення його результатів [1, с. 11].

Фінансова діяльність підприємства спрямована на вирішення таких основних завдань:

– фінансове забезпечення поточної діяльності підприємства;

– пошук резервів підвищення доходів, прибутку, підвищення рентабельності і платоспроможності;

– виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками;

– мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування подальшого розвитку підприємства;

– контроль над ефективним, цільовим розподілом і використанням фінансових ресурсів.

Організаційна структура системи управління фінансами суб'єкта, що хазяює, а також її кадровий склад можуть бути побудовані різними способами в залежності від розмірів підприємства і виду його діяльності. Для великої компанії найбільш характерне відокремлення спеціальної служби, керованої віце-президентом по фінансам (фінансовим директором) і, як правило, включає бухгалтерію і фінансовий відділ. На невеликих підприємствах роль фінансового менеджера звичайно виконує головний бухгалтер.

Така практика організації фінансів існувала й існує дотепер на більшості українських підприємств. Але керівнику підприємства варто взяти до уваги, що одночасно бути гарним бухгалтером і гарним фінансистом людина не може.

Фінансові ресурси фірми – це частина коштів у формі доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і здійснення витрат по забезпеченню розширеного відтворення.

Сьогодні підприємство при організації адекватній часу фінансової роботи стикається з великими труднощами. Досвід успішно працюючих фірм показав, що найкоротший шлях рішення цієї проблеми знаходиться в руках керівника підприємства. Сьогодні визнання одержали два підходи до реорганізації фінансової служби фірми:

– якщо керівник – професійний фінансист, він сам координує реорганізацію фінансової служби. Це оптимальний варіант, але у вітчизняній практиці це скоріше виключення, чим правило;

– керівник, що розуміє задачі і функції сучасної фінансової служби фірми, але не будучи професійним фінансистом, який не знає тонкощів цієї професії, залучає сторонню організацію для постановки і впровадження на практиці необхідної моделі організації фінансової роботи [2, с. 51].

Прийняття фінансових рішень з використанням приведених оцінок виконується в результаті аналізу альтернативних рішень, що враховують компроміс між вимогами ліквідності, фінансовій стійкості і рентабельності.

Функціонування будь-якої системи фінансового управління здійснюється в рамках діючого правового і нормативного забезпечення: закони, укази Президента, постанови уряду, накази і розпорядження міністерств і відомств, ліцензії, статутні документи, норми, інструкції, методичні вказівки й ін. Основні принципи організації фінансів підприємств:

1) Принцип повної самостійності. Самостійність у використанні власних і прирівнюваних до них коштів, завдяки чому забезпечується необхідна маневреність ресурсів, яка в свою чергу дозволяє концентрувати фінансові ресурси на потрібних напрямках господарської та інших видів діяльності підприємства.

2) Відповідальність за результати господарської діяльності. Фінансовий результат на підприємстві є якісним показником діяльності як керівництва підприємства, так і всього колективу підприємства. Відповідальність виникає також із приводу всіх тих ризиків, які приймає на себе підприємство в умовах ринку.

3) Фінансове планування – визначення напрямків руху грошових потоків на найближче майбутнє і на перспективу, що передбачає отримання і напрямки використання грошових коштів.

4) Формування фінансових резервів будь-якого підприємства, які забезпечують стійку виробничу діяльність в умовах можливих коливань ринкової кон'юнктури, ризиків і т.д. Якщо підприємство створює в достатньому і необхідному розмірі фінансові резерви, то це забезпечує підприємству відповідний позитивний імідж на ринку.

5) Фінансова дисципліна – своєчасне і повне забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед партнерами, банківськими інститутами, органами влади і різноманітними фондами (бюджетними або позабюджетними), перед своїми працівниками і т.д.

6) Самоокупність підприємства – забезпечення покриття своїх витрат підприємством за рахунок результатів своєї власної виробничої діяльності, тим самим забезпечується відновлюваність виробництва та кругообіг ресурсів підприємства.

7) Розподіл коштів, що беруть участь в обслуговуванні обороту підприємства, на власні та позикові.

8) Розмежування основної та інвестиційної діяльності підприємства.

У сучасних умовах зростає роль фахових знань і умінь фінансового менеджера, підвищується значення творчого підходу до роботи, креативності, самостійності в прийнятті рішень, ініціативності тощо.

Раціональне управління фінансовими ресурсами підприємства повинно включати наступні етапи:

– виявлення та формулювання проблеми чи задачі управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна бути вирішена на базі використання минулого досвіду та наявних даних;

– прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів та його реалізація;

– аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також врахування його результатів в процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний в майбутньому.

Керуючись цим пропонується наступна схема прийняття рішень з управління фінансовими ресурсами підприємства (рис. 1).

На рівні підприємства управління фінансовими ресурсами повинне розглядатися як адаптивний механізм з допомогою якого воно постійно перебудовується в процесі пошуку найбільш ефективних зв'язків з навколишнім економічним середовищем [3, с. 78].

Управління фінансовими ресурсами підприємств притаманні певні властивості:

1) безперервність;

2) циклічність;

3) залежності ефективності управління від послідовності його етапів;

4) динамічність;

5) стійкість.

Пріоритетом управління на стратегічному рівні є забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів найбільш вагомим (у відповідності з встановленими довготерміновими цілями) проєктів, заходів та операцій, результатом яких можуть бути значні зміни фінансового стану підприємства, різка зміна структури та величини усіх господарських засобів (активів) та джерел їх утворення (пасивів).

Функціональна направленість тактичного рівня управління фінансовими ресурсами підприємств та його значення для забезпечення взаємозв'язку стратегічних цілей підприємства і щоденної діяльності окремих підрозділів визначає в якості пріоритетів для керівників:

– пошук та розподіл необхідної кількості фінансових ресурсів для забезпечення окремих напрямків діяльності підприємства (закупівлі, виробництва, збуту) та його основних підрозділів;

– постановку середньо- та короткотермінових цілей, контроль їх виконання та визначення порядку залучення використання фінансових ресурсів у відповідності з довготерміновими цілями та вибраною стратегією підприємства.

В межах стратегічного управління фінансовими ресурсами підприємства керівники визначають стратегічні показники для усього підприємства, міста, регіону та контролюють виконання бюджетів, планів та прогнозів через систему стратегічних звітів, які містять ряд ключових фінансових показників (стандартів чи нормативів). Відносно цих показників вимірюється ефективність роботи підприємства чи адміністрації з досягнення встановлених стратегічних цілей чи забезпечення виконання бюджетів [4, с. 101].

В завдання, що вирішуються на тактичному рівні входять також підготовка пропозицій про інвестиції в окремі сфери діяльності, про зміни

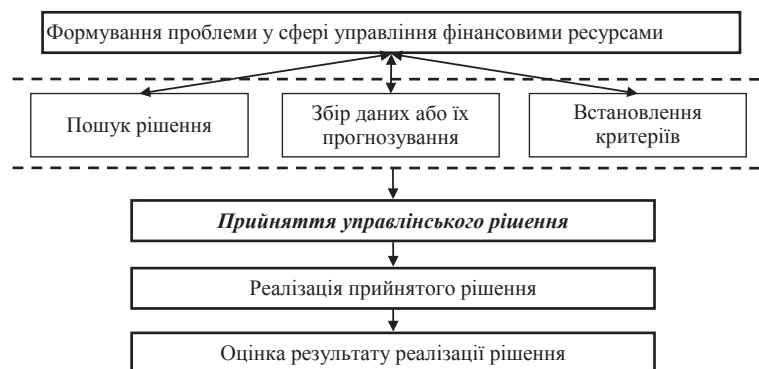

Рис. 1. Схема прийняття рішень з управління фінансовими ресурсами

в структурі оборотних засобів, потребах у залученні зовнішніх джерел фінансування та емісії акцій підприємства.

Висновки. Значення управління фінансами підприємств полягає в такій організації роботи фінансових служб, яка дає змогу залучати додаткові фінансові ресурси на найвигідніших умовах, інвестувати їх із найбільшим ефек-

том, проводити прибуткові операції на фінансовому ринку.

Дуже важливим у процесі управління фінансами підприємств є визначення такої потреби в оборотних коштах, яка забезпечувала б мінімально необхідні розміри виробничих запасів, незавершеного виробництва, залишків готової продукції для виконання виробничої програми.

Список літератури:

1. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
2. Зятковський І. В. Фінанси підприємств: Навч. посібник / І. В. Зятковський. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Кондор, 2003. – 364 с.
3. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібн. – 2-ге вид., перероб. і доп. Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – К.: Вид-во «Знання», 2005. – 367 с.
4. Паддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. М. Паддєрьогін, Л. Д. Буряк, Н. Ю. Калач. – К.: КНЕУ, 2001. – 294 с.

Соболева А.Г.

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.Н. Бекетова

УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы управления Финансами предприятия. Финансовый менеджмент является главной составной частью общей системы управления деятельностью предприятия. Направлен на регулирование финансовых потоков между субъектами хозяйствования в процессе движения финансовых ресурсов. Целью является повышение доходности и минимизации риска неплатежеспособности. Поэтому вопрос разработки прогнозов и анализа финансового состояния предприятия, определение приоритетных направлений финансовой политики обуславливают актуальность данной научной работы.

Ключевые слова: финансы предприятий, финансовый менеджмент, управление предприятий, предпринимательская деятельность, конкуренция, управление финансами.

Soboleva A.G.

Kharkiv National University of Municipal Economy A.N. Beketov

FINANCIAL MANAGEMENT COMPANIES

Summary

The theoretical enterprise financial management. Financial management is a major part of the overall enterprise management system. The aim is the control of financial flows between economic entities in the process of movement of financial resources. The aim is to increase the yield and minimize the risk of insolvency. Therefore, the question of development forecasts and analysis of the financial condition of the enterprise, the definition of priority areas of financial policy determine the relevance of the scientific work.

Keywords: finance companies, financial management, business management, entrepreneurship, competition, financial management.